

VÄREN 2020

Sälle

Är på spegelplanlet hav ungefär
vid Harvungön. Ca 25 sjömil på vägen.
Marschtalet 10len. Ingen i sikte på
flera timmar.

INTERVJU MED FYRENTUSIAST MARJA PYLVÄNÄINEN
WILHELM ENCKELL BERÄTTAR OM SIN RELATION TILL NATUREN
BÅTLIV I ETT FÖRÄNDERLIGT KLIMAT | SNYGG BEACH-FADDERSKOLAN KOMMER
GE DIG UT OCH PADDLA PÅ SAIMEN

HÅLL SKÄRGÅRDEN RF:S MEDLEMSTIDNING

Fyrarna andas en förgången värld.

TEXT: Nora Forsman

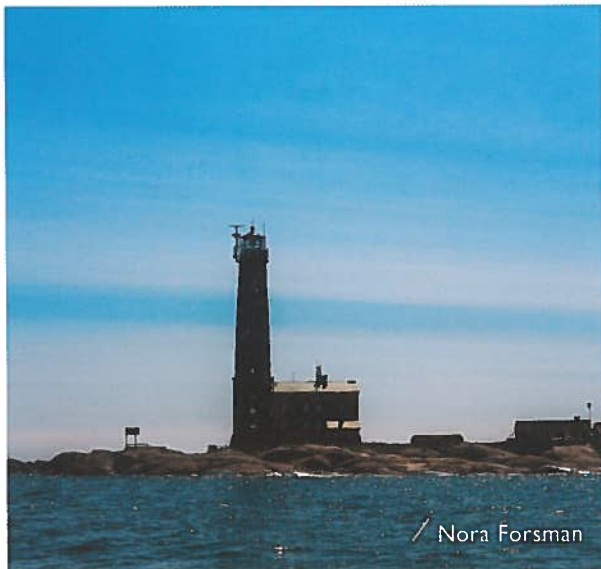
Fyrvaktarens arbete hör till sjöfartens historia, men fyrturismen lever och frodas. Besökarna fascineras av det isolerade livet på de vindpinade och vågsköljda öarna, de kulturhistoriskt värdefulla fyrbyggnaderna i sig och den teknologi som användes i forna tiders sjöfart.

Fyrarna är bland de äldsta säkerhetsanordningarna och positioneringshjälpmedlen som använts inom sjöfarten. Vid öppet vatten hjälpte de upplysta fyrarna navigeringen ute på öppna havet och inne i den steniga skärgården guidade de sjöfararna så att de tryggt kunde nå farlederna. Fyrarna är fortsättningsvis en ståtlig syn där de står på klipporna, men utvecklad navigeringsteknik har ersatt deras uppgifter. Senast på 1950-talet automatiserades största delen av fyrarna. Norrskärs fyr i Kvarken, som byggdes 1947, är Finlands sista bemannade fyr. Arbetet där upphörde 1987 och samtidigt försvann också fyrvaktarskräet i Finland.

I Finland finns cirka 50 havsfyror. De är upplysta ledfyror varav största delen ännu är i funktion, men numera är de automatiserade. Fyrarna har byggts så att de bildar en kedja i Finlands viktigaste farleder: när ljuset från föregående fyr försvinner är det inte länge tills ljuset från nästa fyr välkomnar en. Utöver dessa har Finland även ljuslösa båkar, som användes för navigering under den ljusa tiden. Finlands första fyr byggdes på Utö år 1753, men det nuvarande fyrtornet på Utö är från 1814, eftersom det ursprungliga förstördes under Finska kriget 1808. Också i övrigt har Finlands fyrväsende tagit stor skada under våra krig.

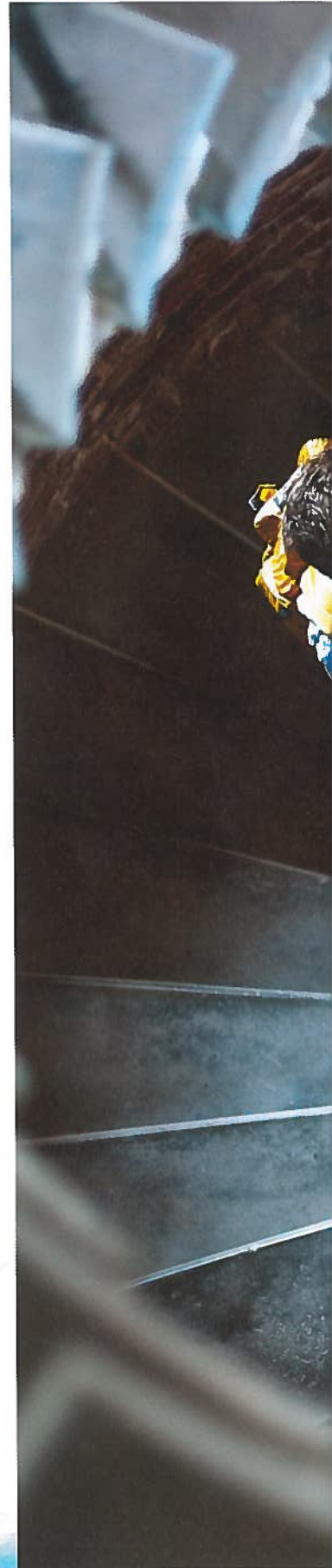
ARBETE AVSKILT FRÅN DEN ÖVRIGA VÄRLDEN

Fyrmästarnas och fyrvaktarnas arbete har genom tiderna fascinerat såväl besökare vid fyrarna som forskare, konstnärer och filmskapare. Hur har det varit att arbeta och leva på en enslig kobbe under knappa förhållanden och med vågorna och vinden som enda sällskap? Fyrmästarens och fyrvaktarens jobb hade sin guldålder i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Då var det i allmänhet en fyrmästare och tre fyrvaktare som arbetade på fyrarna. Fyrmästarens och fyrvaktarens jobb åtnjöt respekt, eftersom de hade en viktig

／ Nora Forsman

*Bengtskärs fyr som är byggd
1906 hälsar på sjöfararen ute i
Skärgårdshavets yttersta skär.*

"Varje fyr har sin egen charm
och sina egna särdrag."

/ Nora Forsman

Fyrarna är arkitektoniskt och kulturhistoriskt sett märkvärdiga byggnader. Flera av Finlands fyror är renoverade under förra årtionden och öppnade för turismen. På bild ser vi en resenär på Bengtskävs trappor.

roll för att säkerställa en trygg sjöfart och de använde sig av den tidens topptechnologi. Även om fyrarna bara lyste medan det var öppet vatten bodde personalen med sina eventuella familjer på arbetsplatsen året om. Till alla fyröar eller kobbar var det ändå inte möjligt att ta med familjen, t.ex. ifall ön var så liten att det inte gick att odla eller bygga fler byggnader där.

TALKOARBETE OCH NYA VÄNNER

Fyrarna är numera populära besöksmål. En som har "trillat dit" på fyrar är **Marja Pylvänäinen** från Vanda. Så länge hon kan minnas har hon varit intresserad av hav och sjöfart. Båtliv har hon ägnat sig åt sedan slutet av 1960-talet, först tillsammans med sin far och senare har hon varit med på sin brors och vänners båtar. Intresset för fyrar väcktes för några år sedan när Pylvänäinens vän tipsade henne om att gå med i Finlands Fyrsällskap och att man den vägen har möjlighet att besöka fyrarna. Sedan dess har Pylvänäinen blivit en aktiv medlem i Fyrsällskapet och har hunnit besöka 25 av Finlands fyrar.

Också Pylvänäinen intresserar sig för de besvärliga levnadsförhållanden som i forna tider rådde ute vid fyrarna, hur man lyckades bygga fyrarna, vilken teknik som användes i dem och hur man levde ute på ön. Historiens vingslag är ännu närvarande på öarna, för eftersom fyrarna är avlägset belägna har även byggnaderna många gånger förblivit mer orörda än historiska objekt på fastlandet.

Pylvänäinen berättar att varje fyr har sin egen charm och sina egna särdrag. Exempelvis Bengtskärs och Söderskärs fyrar ligger på små klippöar ute i öppna havet, medan andra fyrar omges av mer grönskande natur. När Pylvänäinen

talar om fyrar är det dock en som hon särskilt lyfter fram, nämligen Märket på Åland. Märket uppfördes 1885 och var ständigt bebodd från det att den byggdes fram till att den automatiserades 1977.

– Fyren stod öde i 30 år och det såg redan ut som om den skulle förfalla slutgiltigt. Man lyckades dock rädda fyren, eftersom Finlands Fyrsällskap hyrde Märket av staten i utbyte mot underhåll av den, och därefter har en stor mängd restaurerings- och reparationsarbeten utförts med hjälp av talkokrafter, berättar Pylväinen.

Pylvänäinen är en av de två talkoansvariga vid Märket och har tillbringat flera veckolånga etapper ute vid fyren. En vecka är nämligen den längsta tiden som man kan tillbringa vid fyren, därefter byts talkodeltagarna ut.

– Det finns en mängd olika uppgifter för talkodeltagarna. De som kan hantera verktyg utför reparationer och dessutom behövs det bland annat en matansvarig, en dagboksförare och en guide. På ön finns också en liten butik. I år är planen att rappa byggnaderna. Själv har jag bland annat skött guidning, eftersom jag talar flytande finska, tyska, svenska och engelska, berättar Pylvänäinen.

Under en veckolång vistelse får man möjlighet att mer på djupet uppleva fyrens atmosfär än vad som är möjligt under en snabb dagstur. Men fyrvaktarnas isolerade liv är svårt att leva sig in i, eftersom man är ett sammansvetsat talkogång som jobbar tillsammans och umgås och är sociala.

– Ofta råder vi också talkodeltagarna att åtminstone en gång om dagen ta sig en timme egen tid då man kan dra sig tillbaka till en klippskreva för att koppla av och betrakta havet och naturen omkring en.

*Bakom fyrentusiasten Marja Pylvänäinen
står Märkets fyr på Åland.*

Många talkodeltagare som kommer till Märket känner inte nödvändigtvis varandra sedan tidigare, men under veckans gång svetsas gänget samman.

– En av de bästa sidorna med den här verksamheten är att man även som vuxen får nya vänner och kan hitta en gemenskap med likasinnade. Jag har själv fått ett fint kompisgäng och numera träffas vi och gör även andra än fyrrelaterade saker.

Pylvänäinen räknar inte sig själv som en egentlig "fyrbongare", som har som mål att åka runt och besöka så många fyrar som möjligt, även utomlands. Det finns ännu många finländska fyröar som hon inte har varit till. Hit-tills har hon besökt de fyrar i Finland som man kan ta sig till med förbindelsefartyg eller som Fyrsällskapet ordnat exkursioner till. På så sätt har hon fått bekanta sig med bl.a. fyrarna i Kvarken. Hon drömmer om att kunna paddla ut till någon fyr, men det är något av en utmaning eftersom fyrarna ofta ligger långt ute i öppna havet.

– Rent generellt föredrar jag resor i hemlandet eller Norden, här finns så mycket att se. Jag gillar det svala klimatet och njuter av naturens frid. Förutom fyrturism ligger alla former av friluftsliv mig varmt om hjärtat. Myrar, skogar, sjöar och havet – allt det här är sådant jag gillar, berättar Pylvänäinen. **S**

*Som källa för artikeln har använts:
Lawell, Seppo 1999. Finlands fyrar. Nemo.*

